วารสาร
ประวัติศาสตร์
ธรรมศาสตร์

THE THAMMASAT
JOURNAL
OF
HISTORY

สมเด็จพระนครินทราธิราชในหมิงสือลู่

The Record of King Nagarintharathiracha in Ming Shi–lu*

รุ่งโรจน์ ภิรมย์อนุกูล

Rongroj Piromanukul

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

E-mail: bhiramyaanukula@gmail.com

---

*ผู้เขียนขอขอบพระคุณอาจารย์สุจิตต์ วงษ์เทศ ที่แนะนำข้อคิดเห็นและข้อมูลบางประการ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ถาวร สิกขโกศล ที่ให้ความอนุเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลจีนศึกษาและข้อเสนอแนะบางประการเกี่ยวคำแปลหมิงสือลู่

ได้รับบทความเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2561; แก้ไขปรับปรุงวันที่ 1 กรกฎาคม 2561; อนุมัติให้ตีพิมพ์วันที่ 15 กรกฎาคม 2561.

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอบันทึกเกี่ยวกับสมเด็จพระนครินทราธิราช ซึ่งเป็นพระราชโอรสองค์โตในสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) ที่ปรากฏในหมิงสือลู่ ก่อนที่สมเด็จพระนครินทราธิราชจะขึ้นเสวยราชสมบัติพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งเจ้านครอินทร์ครองเมืองสุพรรณบุรี ใน พ.ศ. 1914 และได้ตามหลู่จงจิ้นไปเข้าเฝ้าพระจักรพรรดิหมิงไท่จู่ที่เมืองนานกิง ทำให้ราชวงศ์หมิงรับสถานภาพของวงศ์สุพรรณภูมิเป็นอย่างมาก ใน พ.ศ. 1939 เจ้านครอินทร์ส่งข่าวการเสด็จสวรรคตของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) ไปแจ้งแก่จักรพรรดิหมิงไท่จู่ ซึ่งล่าช้ากว่าในพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐ ฯ ถึง 8 ปี ทั้งนี้ เพราะพระองค์ถูกสมเด็จพระราเมศวรควบคุมตัว

เมื่อจักรพรรดิหมิงไท่จู่ทราบข่าวการเสด็จสวรรคตของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) กลับไม่ส่งมหาขันทีเข้ามาประกาศโองการตั้งเจ้านครอินทร์ขึ้นเป็นกษัตริย์ จนกระทั่งใน พ.ศ. 1945 จักรพรรดิหมิงเฉิงจู่จึงยอมรับว่าสมเด็จพระนครินทราธิราชเป็นกษัตริย์

ใน พ.ศ. 1951 สมเด็จพระนครินทราธิราชได้เสด็จเข้ามายึดอำนาจที่กรุงศรีอยุธยา และในหมิงสือลู่ได้บันทึกว่า ใน พ.ศ. 1959 ทางราชวงศ์หมิงได้รับข่าวการเสด็จสวรรคตของสมเด็จพระนครินทราธิราช ซึ่งเป็นเวลาที่ใกล้เคียงกับที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารฉบับพระจักรพรรดิพงศ์ (จาด)

คำสำคัญ: สมเด็จพระนครินทราธิราช, เจ้านครอินทร์, หมิงสือลู่

Abstract

This article examines how Ming Shi - lu (the Veritable Records of the Ming Dynasty) was recorded about King Nagarintharathiracha, the eldest son of King Boromracha I. Before ascending to the throne of Ayutthaya, he was titled as Chaonakorn-in, the ruler of Supanburi. In 1371 A.D. he went with a group led by Lu Zong-jun to visit Emperor Ming Tai Zu in Nanking. This gave a good impression of Supannabumi Dynasty to Ming Dynasty and explained why Supannabumi Dynasty was well accepted by Ming Dynasty. In 1396 A.D., Chaonakorn-in sent a message about the death of King Boromracha I to Ming Tai Zu which was 8 years later than the specified date in the Luang Prasoet Chronicle of Ayutthaya. because he was held captive by King Ramesuan. Once Ming Tai zu was notified about the death of King Boromracha I, he did not order the royal announcement to appoint Chaonakorn-in as the King until 1402 A.D. when Ming Cheng Zu announced Chaonakorn-in's ascendance to the throne, Chaonakorn-in led his troop to defeat Ayutthaya in 1408 A.D. According to Ming Sue Lu, it was recorded that in 1416 A.D. Ming Dynasty received the news about the death of King Nagarintharathiracha which was close to the date indicated in the Pra Cakkraphatdipong Chronicle of Ayutthaya (Jad).

Key Words: King Nagarintharathiracha , Chaonakorn , Ming Shi-lu

1. บทนำ

ประวัติศาสตร์ในช่วงที่สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) เสวยราชสมบัติ จนกระทั่งสมเด็จพระนครินทราธิราชเสด็จสวรรคตนั้น เป็นช่วงสมัยที่ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากช่วงรัชกาลก่อนหน้าแม้กรุงศรีอยุธยาจะถือเป็นราชธานีแล้วก็ตาม แต่ยังมีขั้วอำนาจทางฝั่งตะวันออก คือ เมืองละโว้ ฝั่งตะวันตก คือ เมืองสุพรรณบุรี ซึ่งทั้งสองขั้วอำนาจต่างแย่งชิงบัลลังก์ที่กรุงศรีอยุธยาอยู่เสมอ รวมถึงการพยายามทางใช้ระบบบรรณาการเพื่อให้ราชวงศ์หมิงรับรองสิทธิธรรม โดยฝั่งสุพรรณภูมิมีสมเด็จพระนครินทราธิราชได้แสดงบทบาทหน้าที่ในเรื่องนี้อย่างสูง

ปัญหาสำคัญของการศึกษาเหตุการณ์ช่วงระยะเวลาดังกล่าว คือ เอกสารที่เหลือตกทอดลงมาถึงสมัยปัจจุบันมีจำนวนน้อยมากไม่ว่าจะเป็นพระราชพงศาวดารและจารึก ประกอบกับพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ ที่เป็นเอกสารหลักในการศึกษาก็เป็นพระราชพงศาวดารฉบับย่อไม่ได้ให้รายละเอียดเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้จึงได้นำหลักฐานทางฝ่ายจีนมาประกอบการตีความประวัติศาสตร์กรุงศรีอยุธยา ซึ่งหลักฐานชิ้นสำคัญคือ หมิงสือลู่ (明實錄)

2. ข้อจำกัดของ "หมิงสือลู่" ในการตีความประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาตอนต้น

หมิงสือลู่ คือ เอกสารประจำรัชกาลของพระจักรพรรดิราชวงศ์หมิงที่ถูกรวบรวมขึ้นเมื่อพระจักรพรรดิพระองค์ก่อนสิ้นพระชนม์ สำหรับ*สื่อลู่*ของพระจักรพรรดิหมิงซือจง (明思宗) ซึ่งเป็นรัชกาลสุดท้ายของราชวงศ์หมิงจะไม่มี เพราะราชวงศ์ชิงจะรวมเรื่องของรัชกาลนี้ใน*หมิงสื่อ* (明史 พงศาวดารราชวงศ์หมิงฉบับมาตรฐาน) แทน

ขั้นตอนการเรียบเรียง*สือลู่* จะมีคณะทำงานที่มีขุนนางผู้ใหญ่ในราชสำนักเป็นผู้อำนวยการและกรรมการจะอาศัยข้อมูลจากเอกสารประเภท *พระราชกิจรายวัน (*起居注*) บันทึกประจำวัน (*日曆*)* และเอกสารประเภทอื่น เช่น *ประกาศราชโองการ ใบบอกหัวเมือง รายงานขุนนาง* เป็นต้น ในการเรียบเรียง[1]

---

[1] คำว่า "實錄" *(Shi–lu)* F. Wolfgang และ G. Wade แปลคำนี้ว่า veritable records ซึ่งเป็นการแปลตามรูปศัพท์เท่านั้น ถ้าพิจารณาจากเนื้อหาที่ปรากฏควรที่จะแปลว่า จดหมายเหตุ

รายเอียดที่เกี่ยวกับระบบการชำระ*หมิงสือลู่* ดูรายละเอียดใน W. Franke , "The Veritable Records of Ming Dynasty (1368 – 1644)," *Historians of China and Japan* (London: Oxford University Prees, 1961) , 60-77. ; G. Wade , "The Ming shi-lu as a Source for Thai History" in *Journal of Southeast Asian Studies* 31, No. 2 (2000): 260-264.

เนื่องจาก*สือลู่*ประจำรัชกาลหมิงไท่จู่ชำระเสร็จใน พ.ศ. 2011 และรัชกาลหมิงเฉิงจู่[2] ชำระเสร็จใน พ.ศ. 1973 ซึ่งเป็นเอกสารที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสมเด็จพระนครินทราธิราชและได้จดบันทึกหลังจากสิ้นรัชกาลนั้นได้ไม่นานเมื่อเทียบกับพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ ที่ตามประวัติระบุว่าชำระในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์ ประกอบกับความเชื่อมั่นเกี่ยวกับระบบการจดบันทึกของจีน[3] จึงทำให้นักประวัติศาสตร์บางท่านเชื่อว่าปีศักราชขึ้นครองราชย์และลำดับกษัตริย์ก่อนหน้ารัชกาลสมเด็จพระนครินทราธิราชในเอกสารชิ้นนี้เที่ยงตรงมากกว่าพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ[4]

[2] พระนามหลังสิ้นพระชนม์ของพระจักรพรรดิองค์นี้เดิมใช้ว่า “ไท่จง” (太宗) ต่อมาในรัชศกเจียจิ้งที่ 17 (พ.ศ. 2081) พระจักรพรรดิหมิงซือจง (明世宗) โปรดให้เฉลิมพระนามาภิไธย “ไท่จง” ขึ้นเป็น “เฉิงจู่” (成祖) ดังนั้น*หมิงสือลู่*ของรัชกาลนี้ยังคงใช้ว่า *“ไท่จงสือลู่” (*明實錄太宗實錄*)*

[3] สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพการศึกษาเอกสารจีนในงานโบราณคดี-ประวัติศาสตร์ไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงราว พ.ศ. 2548 ดูรายละเอียดใน G. Wade, “The Ming shi-lu as a Source for Thai History,” 249-250.

[4] ดูรายละเอียดเกี่ยวการตีความรัชกาลสมเด็จพระนครินทราธิราชในเอกสาร*หมิงสือลู่*ใน วินัย พงศ์ศรีเพียร และประพฤทธิ์ ศุกลรัตนเมธี, “การสอบค้นจำนวนพระมหากษัตริย์ไทยสมัยศรีอโยธยา,” *ปัญหาในประวัติศาสตร์ไทย* 1, ฉ. 2 (2530): 14-122. ; T Grimm, “Thailand in the light of Offical Chinese Historigraphy : A Chapter in the History of Ming History” *JSS.* 49 , 1 (1961) : 1 – 20. ; G. Wade, “The Ming shi-lu as a Source for Thai History,” 260-264.

แต่อย่างไรก็ตามการใช้หมิงสือลู่มาทำการตรวจสอบประวัติศาสตร์ช่วงก่อนหน้าสมเด็จพระนครินทราธิราชก็มีข้อจำกัด คือ

1. เหตุการณ์ของอยุธยาที่ปรากฏใน*หมิงสือลู่*ไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในขณะนั้น หากแต่เป็นเหตุการณ์ที่ผ่านไปนานระยะหนึ่งเพียงแต่ราชวงศ์หมิงเพิ่งจะรับทราบอย่างเป็นทางการโดยผ่านเอกสารทางการทูต ที่ไม่ใช่รายงานจากคณะบุคคลที่เข้ามายังพื้นที่จริง เช่น ลาลูแบร์ และตาชาร์ดที่เข้ามายังกรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์

ดังนั้นเหตุการณ์บางเรื่องทางลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาอาจจะไม่แจ้งในราชวงศ์หมิงทราบ ดังนั้นจึงทำให้ไม่ปรากฏใน*หมิงสือลู่* เช่น สมเด็จพระราเมศวรเสด็จมาจากเมืองลพบุรี

2. ในสายตาของราชสำนักหมิงที่มีต่อกรุงศรีอยุธยายอมรับราชสำนักสุพรรณภูมิอย่างเป็นทางการโดยไม่คำนึงว่าราชสำนักนี้จะมีศูนย์กลางอำนาจที่อยุธยาหรือที่สุพรรณบุรี เพียงขอให้พระราชสารนั้นประทับตราโลโตเป็นสำคัญ ส่วนพระราชพงศาวดารจัดลำดับเหตุการณ์การขึ้นครองราชย์ที่กรุงศรีอยุธยาเป็นหลัก โดยไม่สนใจว่าพระมหากษัตริย์พระองค์นั้นมาจากเมืองลพบุรีหรือมาจากเมืองสุพรรณบุรี ด้วยเหตุนี้ลำดับกษัตริย์ใน*หมิงสือลู่*จึงมีสิทธิ์จะไม่ตรงกับพระราชพงศาวดาร

3. แม้ว่า*หมิงสือลู่*จะจดเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการส่งบรรณาการของเสียนหลอได้อย่างละเอียด แต่ก็มีปัญหาเรื่องการแปลถ่ายถอดเสียงจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง ซึ่งใน*หมิงสือลู่*ก็ปรากฏปัญหาเรื่องการแปลเอกสารภาษาไทยของทางฝ่ายจีน รวมถึงการขาดแคลนล่ามแปล

พระราชสาส์นจากสยาม[5] ดังนั้นถ้าในพระราชสาส์นจากกรุงศรีอยุธยาใช้คำว่า "ลุง" ที่มีความหมายถึงพี่ชายฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่ แต่ในภาษาจีนคำที่หมายถึงพี่ชายฝ่ายพ่อ พี่ชายฝ่ายแม่ ใช้รูปศัพท์คนละคำ ดังนั้น ถ้าล่ามตีความว่า "ลุง" คือ 伯父 ตามข้อความใน*หมิงสือลู่*ซึ่งความหมายเท่ากับพี่ชายของพ่อเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จะมั่นใจได้เพียงใดว่าการที่*หมิงสือลู่*จดบันทึกว่า สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 เป็นลุงข้างพ่อของสมเด็จพระราเมศวรนั้นถูกต้อง

ดังนั้น การนำ*หมิงสือลู่*มาใช้ศึกษาประวัติศาสตร์จึงควรจะต้องระวัง ไม่พึงด่วนสรุปว่าเหตุการณ์ใดในพระราชพงศาวดารที่มีศักราชไม่สอดคล้องกับ*หมิงสือลู่*จะหมายความว่าพระราชพงศาวดารนั้นผิด หรือ*หมิงสือลู่*คลาดเคลื่อน หากแต่ความแตกต่างนั้นอาจจะเกิดจากเหตุผลหลายประการ

3. **ความหมายของคำว่า "นครอินทร์"**

เจ้านายที่ทรงพระนามว่า "นครอินทร์" ในช่วงระยะเวลาที่ปรากฏในบทความนี้มีความสำคัญอย่างมากในราชสำนักสุพรรณภูมิ ดังนั้นจึงขออธิบายความหมายของคำว่า "นครอินทร์" เป็นลำดับแรก

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงอธิบายว่า "เมื่อก่อนเสวยราชย์ทรงพระนามว่า พระนครอินทร์ เพราะได้ครองเมืองอินทบุรี

[5] วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, *หมิงสือลู่–ชิงสือลู่* (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2558), 184-185, 191.

ซึ่งตามกฎมณเฑียรบาลว่าเป็นเมืองหลานหลวงเห็นสมกัน”[6] แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนกลับมีความเห็นที่ต่างออกไปด้วยเหตุดังนี้

1. เนื่องจากใน*หมิงสือลู่*ระบุชัดว่า พระราชโอรสองค์ใหญ่ของราชาแห่งประเทศเสียนหลอหู เจ้าครองเมืองสุพรรณ เจ้านครอินทร์[7] แสดงว่าพระองค์ไม่ได้ครองอินทบุรี และข้อความใน*หมิงสือลู่*ท่อนนี้ยังเป็นเนื้อความตรงกับรัชศกหงหวู่ที่ 7 เดือน 11 วันที่ 16 (พ.ศ. 1917 รัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1) ดังนั้นจึงตีความเจ้านครอินทร์ขณะนั้นน่าจะอยู่ในตำแหน่งรัชทายาททางราชสำนักจีนจึงออกพระนามว่า “เจ้าครองเมืองสุพรรณ” หรืออาจเป็นเพราะพระองค์ดำรงสถานภาพลูกหลวงเอกครองเมืองเอก ซึ่งก็รับกับพงศาวดารฉบับวันวลิตที่ระบุว่าพระองค์ทรงเป็นพระราชโอรสในสมเด็จพระบรมราชาธิราชาที่ 1[8]

---

[6] สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, “อธิบายเรื่องในรัชกาลสมเด็จพระอินทราชาธิราชที่ 1,” *พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1* (กรุงเทพฯ: คลังวิทยา, 2516), 435.

[7] ข้อความใน*หมิงสือลู่*เขียนว่า“暹羅斛國王世子蘇門邦王昭祿群膺”อนึ่งคำว่า “邦” มีความหมายตรงกับคำว่า แคว้น ดังนั้นผู้เขียนจึงใช้เจ้านครสุพรรณ ดูรายละเอียดใน พระเจนจีนอักษร (สุดใจ ตัณฑากาศ), *เรื่องพระราชไมตรีในระวางกรุงสยามกับกรุงจีน* (กรุงเทพฯ : หอพระสมุดวชิรญาณ , 2472) , 33. พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ มหาอำมาตย์ตรี พระยาโชฎึกราชเศรษฐี (มิ้น เลาหเศรษฐี) ; G. Wade, “The Ming shi–lu as a Source for Thai History,” 260 – 264.; 明實錄太祖實錄.https://ctext.org/wiki.pl?if=en&res=555283 (Accessed February 11, 2018).

[8] วัน วลิต, *พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับวันวลิต พ.ศ. 2182*. แปลโดย วนาศรี สามนเสน (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523), 37.

2. นอกจากนี้ในพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ กล่าวว่า "และเจ้าเสนาบดีจึงให้ไปเชิญสมเด็จ (พระอินท) ราชาเจ้ามาแต่เมืองสุพรรณบุรี"[9]

ดังนั้นคำว่า "พระนครอินทร์" จึงไม่เกี่ยวข้องกับการที่พระองค์เคยครองเมืองอินทบุรีหากแต่พระองค์ครองเมืองสุพรรณบุรี นอกจากนั้นผู้เขียนเสนอว่า คำว่า "นคร" ในที่นี้ไม่ได้หมายความถึง เมือง แต่มีความหมายเท่ากับ พระราชา ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. จารึกดงแม่นางเมือง (K.966) มีข้อความว่า " พฺระชํนฺวนมหาราชาธิราช ต พฺระนามกฺรุงศฺรีธรฺมฺมาโศก" แปลว่า สิ่งสักการะที่มหาราชาธิราชผู้มีพระนามว่ากรุงศรีธรรมาโศก[10] ซึ่ง เสาวรส เปา (S. Pou) ได้ให้ความหมายคำว่า "กฺรุง" คือ ผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ทรงอำนาจ ผู้นำ ราชาปกครอง ครองบัลลังก์[11]

นอกจากนี้ในมหาชาติคำหลวงยังปรากฏคำว่า "กรุง" มีความหมายแทนคำว่า ราชา ดังตัวอย่างที่ว่า "ในเมื่อน้นนกรุงสญไชยราชเสด็จเหนือรัตนสิงหาสน์ ที่ธารคำนรรมนตรีคัลคับค่งง"[12]

---

[9] กรมศิลปากร, *พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ* (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2549), 9.

[10] กรมศิลปากร, *จารึกในประเทศไทยเล่ม 4* (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2529), 112.

[11] S. Pou, *Dictionnaire Vieux Khmer – Français-Anglais* (Paris : Cedoreck, 1992) , 104.

[12] กรมศิลปากร, *วรรณกรรมสมัยอยุธยาเล่ม 1* (กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2529), 228.

2. ในเอกสารฝ่ายล้านนามีกษัตริย์ทรงนามว่า พระเมืองแก้ว และในตำนานพระธาตุหริภุญไชย ปรากฏนามกษัตริย์ พระเมืองยอด พระเมืองแก้ว และพระเมืองอ้าย[13] ซึ่งหมายถึง พระยอดเชียงราย พระเมืองแก้ว และพระเมืองเกศเกล้า

3. จารึกที่ปราสาทบันทายสรี มีข้อความว่า "วฺระ ปาท กมฺรเตง อญฺ ศฺรีศฺรินทฺรวรฺมฺมเทว วฺระ สฺรุก โสฺปต เศฺรษฺ วรฺมฺมานฺวย นุ วฺระ สฺรุก ศฺรีศฺรีนฺทฺรราชาปุร[14]" หลุยส์ ฟิโนต์ (L. Finot) อธิบายคำว่า "วฺระสฺรุก" คือ วระสรุกเป็นชื่อเรียกที่ดินของกษัตริย์ แต่ ศานติ ภักดีคำ แปลคำว่า วฺระสฺรุก คือ พระเมือง[15]

จากเหตุผลทั้ง 3 ข้อพบว่าคำว่า "กรุง" "เมือง" และ "สรุก" เป็นคำไวพจน์ ใช้นำหน้าชื่อกษัตริย์เสมอ ดังนั้น "นคร" ในที่นี้ก็ควรที่จะใช้ในหน้าที่ลักษณะเดียวกันและถ้าเปรียบกับในพระราชพงศาวดารฉบับจักรพรรดิพงศ์ (จาด)[16] ที่เรียกพระองค์ว่า "อินทราชา" ซึ่งเป็นคำที่แปลงมาจากคำว่า "นครอินทร์"

---

[13] กรมศิลปากร, *ประชุมตำนานพระธาตุ ภาคที่ 1 และ 2* (กรุงเทพ ฯ : กรมศิลปากร, 2513), 49–50.

[14] L. Finot, "Les Inscriptions et l'Histoire." *Le Temple d'Içvarapura* (Paris: EFEO, 1926), 79–80 .

[15] ศานติ ภักดีคำ, " "พระเจ้าศรีนทรวรมัน" ไม่ใช่ "พ่อขุนผาเมือง" ในศิลาจารึกเขมรโบราณของพระเจ้าศรีนทรวรมัน," ใน *ยุคมืดของประวัติศาสตร์ไทย* (กรุงเทพฯ : มติชน 2559), 214.

[16] กรมศิลปากร, *พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เล่ม 1* (กรุงเทพฯ: ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2533), 9.

4. นครอินทร์ คือตำแหน่ง

แม้ว่านครอินทร์จะมีความหมายเท่า อินทราชา แต่อย่างไรก็ตาม เจ้านครอินทร์ ก็ยังไม่ได้หมายถึงพระมหากษัตริย์ของพระราชอาณาจักร เพราะในพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ กล่าวถึงเรื่องราว ใน พ.ศ. 1974 ว่า "ให้พระราชกุมารท่าน พระนครอีนทเจ้า"[17] และใน *หมิงสือลู่*ได้กล่าวถึงเรื่องราวใน พ.ศ. 1917 ว่าเจาลู่ฉินอิงพระโอรสองค์โตของกษัตริย์เสียนหลอ[18] ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงสันนิษฐานว่าตำแหน่งเจ้านครอินทร์เป็นตำแหน่งที่รัชทายาททางฝ่ายสุวรรณภูมิหรือที่ทางราชสำนักจีนระบุว่าเป็นพระราชโอรสองค์โต

อนึ่ง *หมิงสือลู่* พ.ศ. 1914 ได้กล่าวถึง เจาเอียนกูหมาน (昭晏孤蠻, เจ้าอินทรกุมาร) และใน พ.ศ. 1917 กล่าวถึงเจาลู่ฉินอิง (เจ้านครอินทร์)[19] ผู้เขียนเชื่อว่า เจ้าอินทกุมารต่อมาได้รับการสถาปนาขึ้นเป็นเจ้านครอินทร์ด้วยความชอบที่ได้ไปเป็นทูตที่ราชสำนักราชวงศ์หมิง

---

[17] กรมศิลปากร, *พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ*, 13.

จิตร ภูมิศักดิ์ ได้เคยอธิบายว่า ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนหน้าการสถาปนากรุงศรีอยุธยา ข้างละโว้พระนามของเจ้าฟากนี้จะเกี่ยวข้องกับ "ราม" ส่วนข้างสุพรรณพระนามของเจ้าจะเกี่ยวข้องกับ "อินทร์" ซึ่งสัมพันธ์กับเรื่องราวของขุนบูรมส่งขุนงั่วอินทร์มาครองอโยธิยา ดูรายละเอียดใน จิตร ภูมิศักดิ์, *สังคมไทยลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยา* (กรุงเทพฯ : ไม้งาม, 2526), 337–395.

[18] วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, *หมิงสือลู่–ชิงสือลู่*, 95.

[19] เรื่องเดียวกัน, 84, 95.

นอกจากนี้ การส่งเจ้าเป็นทูตไปเมืองจีนดูเหมือนจะเป็นธรรมเนียมที่คุ้นเคยของทางเมืองสุพรรณบุรีซึ่งปรากฏหลักฐานว่ามีการส่งไปตั้งแต่ในสมัยราชวงศ์หยวนแล้ว[20]

5. เจ้านครอินทร์ไปเมืองจีน เพื่อยืนยันสิทธิ์ของสุพรรณภูมิ

ในพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ ระบุว่า พ.ศ. 1913 สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 เสวยราชสมบัติ หากแต่ใน*หมิงสือลู่*ได้กล่าวว่า ในวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 1916 ทูตจากเสียนหลอได้แจ้งให้พระจักรพรรดิทราบว่า ซานเลี่ยเจาผีหย่า เป็นกษัตริย์แห่งอาณาจักรนั้นอ่อนแอไม่สามารถปกครองได้ ทวยราษฎร์จึงยกให้ซานเลี่ยเป่าผีหย่าซือหลี่ตัวหลัวลู่ [21] ขึ้นเสวยราชสมบัติ ทำให้มีนักวิชาการตีความว่าสมเด็จ

[20] P. Pelliot , "Deux itinéraires de Chine en Inde à la fin du VIIIe siècle," *BEFEO* IV (1904): 241–243.

[21] ข้อความใน*หมิงสือลู่*เขียนว่า "國王參烈昭毗牙懦而不立國人推其伯父參烈寶毗牙思哩哆囉祿" แปลว่า พระราชาซานเลี่ยนเผาผีหย่าทรงไร้ความสามารถ เหล่าราษฎรจึงทูลเชิญพระปิตุลา (ลุง)ของซานเลี่ยนเผาผีหย่าซือหลี่ตัวหลัวลู่ ดู 明實錄太祖實錄. https://ctext.org/wiki.pl?if=gb&res=555283&searchu (Accessed February 11, 2018)

จิตร ภูมิศักดิ์ เสนอว่า ซานเลี่ยเป่าผีหย่าซือหลี่ตัวหลัวลู่ ตรงกับเสียงในภาษาไทยว่า "เสด็จพ่อพรญาศรีนทราชา" แต่อย่างไรก็ตามในจารึกลานเงินภาษาไทยวัดมหาธาตุ (หลักที่ 41) พบที่กรุพระปรางค์ประธานวัดมหาธาตุ พระนครศรีอยุธยา มีข้อความกล่าวว่า "แด่สมเด็จพระรามาธิบดี แด่สมเด็จพระศรีราชาธิราช" ซึ่งพระนาม "สมเด็จพระศรีราชาธิราช" นั้นใกล้เคียงกับเสด็จพ่อ

พระบรมราชาธิราชที่ 1 ทรงยึดอำนาจจากสมเด็จพระราเมศวรใน พ.ศ. 1916 ซึ่งช่วงระยะเวลาที่ปรากฏใน*หมิงสือลู่ช้า*กว่าในฉบับหลวงประเสริฐฯ[22] ในประเด็นนี้ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า พ.ศ. 1916 อาจไม่ใช่ปีที่สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 เสวยราชสมบัติ แต่แท้ที่จริงแล้วราชสำนักสุพรรณภูมิกำลังแจ้งให้ราชวงศ์หมิงรับทราบเหตุการณ์เมื่อ พ.ศ. 1912 เสด็จมาจากเมืองสุพรรณบุรี ทั้งนี้เพราะ

1. *หมิงสือลู่*บอกอย่างชัดเจนว่า จักรพรรดิหมิงไท่จู่มีโองการให้หลู่จงจิ้น (呂宗俊) เดินทางไปเสียนหลอ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 1913 คณะทูตชุดนี้ได้กลับไปเข้าเฝ้าจักรพรรดิหมิงไท่จู่เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 1914 พร้อมเจาเอียนกูหมาน (昭晏孤蠻, เจ้าอินทรกุมาร)[23]

พรญาศรีนทราชา ดู จิตร ภูมิศักดิ์, *สังคมไทยลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนสมัยศรีอยุธยา*, 253. ; คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, *ประชุมศิลาจารึก ภาค 3* (กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2508), 48. ; วินัย พงศ์ศรีเพียร และประพฤทธิ์ ศุกลรัตนเมธี, “การสอบค้นจำนวนพระมหากษัตริย์ไทยสมัยศรีอโยธยา,” 44–45.

การออกพระนาม สมเด็จพระรามราชา ว่า “參烈昭毘牙” หรือ สมเด็จเจ้าพระยา มีความใกล้เคียงกับพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ ว่า สมเด็จพระยารามเจ้า

[22] วินัย พงศ์ศรีเพียร และประพฤทธิ์ ศุกลรัตนเมธี, “การสอบค้นจำนวนพระมหากษัตริย์ไทยสมัยศรีอโยธยา,” 44–45.

[23] วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, *หมิงสือลู่–ชิงสือลู่*, 83–85.

จากข้อมูลชุดนี้ทำให้เชื่อได้ว่าคณะทูตจากเมืองจีนน่าจะเข้าถึงอยุธยาในราวต้น พ.ศ. 1914 ดังนั้นถ้าถือตามฉบับหลวงประเสริฐฯ สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 ได้เสวยราชสมบัติไปประยะเวลาหนึ่งแล้ว และหากคิดว่าในขณะนั้นสมเด็จพระราเมศวรเสวยราชสมบัติ เหตุใดจึงส่งเจ้าอินทกุมารไป ซึ่งพระนามนี้โดยปกติเกี่ยวข้องกับวงศ์สุพรรณภูมิ ดังนั้นซานเลี่ยเจาผีหย่า (參烈昭毗牙, สมเด็จเจ้าพ่อพญา) ในข้อความท่อนนี้จึงน่าจะหมายถึงสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว)

2. ในพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ เรียงลำดับเหตุการณ์ไว้ว่า เมื่อสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 สวรรคต สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 จากสุพรรณมาเสวยราชสมบัติที่อยุธยา จากนั้นเสด็จไปตีเมืองเหนือ (ภาคกลางตอนบน) ได้ทั้งหมด ซึ่งลำดับเหตุการณ์นี้เรียงเหมือนกับในชินกาลมาลีปกรณ์ที่ว่า เมื่อสมเด็จพระรามาธิบดีสวรรคต วัตติเดชอำมาตย์จากเมืองสุพรรณยึดแคว้นกัมโพชเมื่อพระมหาธรรมราชาเมืองชัยนาท (สองแคว) สวรรคต จึงยกพลจากอโยชฌปุระมายึดเมืองชัยนาท[24] ดังนั้นเหตุการณ์สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 เสวยราชย์ที่อยุธยาควรจะเกิดขึ้นก่อน พ.ศ. 1914 ตามที่ในฉบับหลวงประเสริฐฯ ระบุว่าในปีนี้ “เสด็จไปเอาเมืองเหนือ แลได้เมืองเหนือทั้งปวง”

3. การที่ราชทูตหลู่จงจิ้นเดินทางเข้ามาที่อยุธยา ทำให้ราชวงศ์หมิงเข้าใจว่าเชื้อวงศ์สุพรรณภูมิเป็นกษัตริย์ที่ถูกต้อง แต่หารู้ไม่ว่ายังมีอีกวงศ์หนึ่งครองที่ละโว้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อีกวงศ์หนึ่งพยายามอ้างสิทธิธรรมในราชบัลลังก์โดยการส่งทูตไปราชสำนักราชวงศ์หมิง ดังนั้นใน

[24] พระรัตนปัญญาเถระ, *ชินกาลมาลีปกรณ์*, แปลโดย ร.ต.ท. แสง มนวิทูร (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2501), 103.

พ.ศ. 1916 จึงมีคณะทูตจากเสียนหลอมาเฝ้าพระจักรพรรดิติดต่อกัน 4 คณะ คือ ชุดที่ 1 วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 1916 ชุดที่ 2 วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 1916 ชุดที่ 3 วันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ. 1916 และชุดที่ 4 วันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 1916[25] โดยที่ชุดที่ 1 และ 3 ในเอกสารระบุว่าเป็นคณะที่พระพี่นางของกษัตริย์เสียนหลอส่งมา เนื่องจากข้อมูลในปัจจุบันมีจำกัด เราจึงไม่ทราบว่า ทูตในคณะที่ 1 และ 3 เป็นคณะทูตชุดเดียวกันหรือไม่ แต่ก็สะท้อนให้เห็นว่าทางพระพี่นางกษัตริย์เสียนหลอคงจะเตรียมการไว้ล่วงหน้าเผื่อราชวงศ์หมิงไม่ยอมรับบรรณาการ

สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงมีจดหมายตอบสมเด็จฯ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ว่าพระพี่นางในที่นี้ คือ พระพี่นางของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 หรือพระราชมารดาสมเด็จพระราเมศวร[26] ดังนั้น สืบแสง พรหมบุญ จึงได้เสนอว่านี่คือภาพสะท้อนของการช่วงชิงอำนาจระหว่างละโว้และสุพรรณ[27] ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คิดได้ว่าคณะทูตชุดที่ 4 ที่ส่งไปในพ.ศ. 1916 จึงต้องแจ้งให้จักรพรรดิหมิงไท่จู่ทราบว่า สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 คือกษัตริย์ที่ถูกต้อง และทำให้ใน พ.ศ. 1917 ทางอยุธยาต้องส่งเจ้านครอินทร์ไปเป็นทูตที่เมืองจีนอีกครั้ง เพื่อเป็นการยืนยันสิทธิธรรม และใน พ.ศ. 1918 เจาผอหลัวจี๋ (เจ้า

---

[25] วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, *หมิงสือลู่–ซิงสือลู่,* 89–92.

[26] สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ และสมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์, *สาส์นสมเด็จ เล่ม 1*. (กรุงเทพฯ: ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2504), 384. ส่วน G. Wade เสนอว่าเป็นพระเชษฐภคินี (พี่สาว) ของสมเด็จพระราเมศวร ดูรายละเอียดใน G. Wade , “The Ming shi–lu as a Source for Thai History” : 262.

[27] สืบแสง พรหมบุญ, *ความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการระหว่างจีนกับไทย* (กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำรา, 2525), 89.

พระรามเจ้า) โอรสเสียนหล่อหู่กั๋วจิ้วหมิงไถ่จึงได้ส่งทูตตามออกไป[28] แต่เข้าใจว่าราชสำนักราชวงศ์หมิงน่าจะเชื่อข้อมูลจากทางฝั่งเจ้านครอินทร์ ทั้งนี้เพราะหลังจากนี้จนสิ้นรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 ใน *หมิงสือลู่*ไม่กล่าวถึงคณะทูตของพระพี่นางสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 และของเจาผอหลัวจี๋

อนึ่ง เป็นที่น่าสงสัยว่า เหตุใดพระพี่นางของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 ส่งทูตไปเมืองจีน โดยที่ราชสำนักกรุงศรีอยุธยาไม่ทราบ เพราะขบวนเรือที่ล่องมาจากลพบุรีต้องผ่านอยุธยา จะเป็นได้หรือไม่ว่า จากข้อมูลในฉบับหลวงประเสริฐฯ ในช่วง พ.ศ. 1915-1916 สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 ทรงยกทัพไปตีพังคา แซงเทรา และชากังราว[29] จึงเป็นช่องให้อีกวงศ์หนึ่งส่งทูตไปเมืองจีนได้

6. พระยาศรีเทพาหุราช ใช่สมเด็จพระนครินทร์หรือไม่

พิเศษ เจียจันทร์พงษ์ เสนอว่า พระยาศรีเทพาหูราชที่ปรากฏพระนามในศิลาจารึกวัดช้างล้อม (หลักที่ 106) คือ เจ้านครอินทร์ซึ่งขณะนั้นทรงเป็นพระราชโอรสได้มาครองสุโขทัย ต่อมาสละอำนาจให้

[28] *หมิงสือลู่*ว่า “詔勃羅局暹羅斛國舊明壹王世子” ซึ่ง G. Wade ได้เสนอว่า “舊明壹” หมายถึง เจ้านครไทยคนเก่า ดูรายละเอียดใน G. Wade , “The Ming shi-lu as a Source for Thai History” : 260 .

[29] กรมศิลปากร. *พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ*, 5–7 .

แก่พระมหาธรรมราชาไสยลือไทย แล้วเสด็จไปครองเมืองกำแพงเพชร[30]

แต่ผู้เขียนกลับคิดว่า จารึกวัดช้างล้อม (หลักที่ 106) จากข้อความในด้านที่ 1 บรรทัดที่ 4–5 ระบุปี พ.ศ. 1927 ปีชวด แต่ในขณะเดียวกันในด้านที่ 1 บรรทัดที่ 37 ได้กล่าวถึง ปีมะเส็ง เดือน 5 ซึ่งในที่นี้ คือ พ.ศ. 1932 ดังนั้นจึงทำให้น่าเชื่อว่าพระยาศรีเทพาหุราชครองสุโขทัยช่วง พ.ศ. 1927–1932

ในปัจจุบันยังไม่หลักฐานที่สามารถยืนยันได้แน่ชัดว่า เจ้านครอินทร์ คือ บุคคลเดียวกันกับพระยาศรีเทพาหุราช หากแต่ใน*หมิงสือลู่* บันทึกว่า รัชศกหงหวู่ปีที่ 22 เดือนอ้าย วันที่ 16 (12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 1932) คณะทูตของซูเมินปังหวาง เจาลู่ฉินอิงเข้าถวายบรรณาการ[31] ดังนั้นถ้าเชื่อตามหมิงสือลู่ในช่วงพ.ศ. 1931-1932 เจ้านครอินทร์ยังครองเมืองสุพรรณบุรี โอกาสที่พระยาศรีเทพาหุราชจะหมายถึงสมเด็จพระนครินทราธิราชก็ไม่น่าเป็นไปได้ ดังนั้นพระยาศรีเทพหุราชอาจจะเป็นพระราชโอรสอีกพระองค์ของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1

---

[30] พิเศษ เจียจันทรพงษ์, *ศาสนาและการเมืองในประวัติศาสตร์ สุโขทัย–อยุธยา* (กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม, 2545), 161–162.

[31] วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, *หมิงสือลู่–ชิงสือลู่*, 108.

7. ผู้สืบราชสมบัติต่อจากสมเด็จพระบรมราชาธิราช ใช่ เจ้าทองจัน (?)

หลักฐานที่เก่าที่สุดในปัจจุบัน (พ.ศ. 2561) ที่กล่าวถึง เจ้าทองจันรับราชสมบัติสืบต่อจากสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 คือ พงศาวดารฉบับวันวลิต ซึ่งเขียนขึ้นใน พ.ศ. 2182 รัชกาลสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง[32]

ผู้เขียนสังเกตว่า เหตุใดพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ จึงไม่ออกพระนามพระองค์ว่าสมเด็จพระเจ้าทองจันทร์ แต่ออกเพียงว่า เจ้าทองลัน (เจ้าทองจัน) ซึ่งเหมือนกับในพระราชพงศาวดารฉบับปลีก ออกพระนามพระนครอินทร์เจ้าพระโอรสของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2[33] ที่ไม่ได้ขึ้นครองราชย์สมบัติ และที่สำคัญ*หมิงสือลู่*ก็ระบุอย่างชัดเจนว่าเจ้านครอินทร์ที่ส่งบรรณาการไปยังราชวงศ์หมิงเป็นพระโอรสองค์โต[34]

---

32 วัน วลิต, *พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับวันวลิต พ.ศ. 2182*. แปลโดย วนาศรี สามนเสน , 34.

ปัญหาเรื่องพระนามของเจ้านายพระองค์นี้ว่าจะเป็นเจ้าทองจันหรือเจ้าทองลัน ปัญหาประการแรกคือ อักขระโบราณรูป “จ” กับ “ล” ใกล้เคียงกันมาก มีโอกาสที่จะสับสนได้ ในฉบับวันวลิตออกพระนามว่า พระทองจัน (Pra Thong t'Jan) และรับกับในจุลยุทธการวงศ์ว่า “อถ สามิสุวณฺณจนฺโท นาม” แปลว่า ลำดับนั้นเจ้าทองจันท์ และในจุลยุทธการวงศ์ก็ดูเหมือนจะไม่ระบุว่าเจ้าทองจันท์เป็นกษัตริย์ เพราะไม่เช่นนั้นข้อความในภาษาบาลีจะต้องใช้ว่า “อถ สุวณฺณจนฺโท ราชา นาม”

33 กรมศิลปากร, *พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ*, 9.

34 วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, *หมิงสือลู่–ชิงสือลู่*, 95.

อนึ่ง ใน*หมิงสือลู่*ได้กล่าวว่า ใน พ.ศ. 1918 เจาจันตัวหลัว (昭邅哆囉) เป็นอุปทูตไปราชสำนักราชวงศ์หมิง[35] ถ้าเจาจันตัวหลัวตรงกับคำว่า เจ้าจันทร ดังนั้นจะเป็นไปได้หรือไม่ว่า เจ้าจันทรในที่นี้ คือ เจ้าทองจันทร์ นอกจากนี้ยังชวนให้นึกถึง ข้อความในมาตราที่ 158 ของกฎมณเฑียรบาลที่กล่าวถึงเจ้าพญาจันทกุมาร ซึ่งตำแหน่งเจ้าพญาในสมัยอยุธยาตอนต้นไม่ใช่บรรดาศักดิ์แต่หมายถึงเชื้อพระวงศ์

8. ข่าวสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 สวรรคตส่งไปล่าช้า[36]

---

[35] เรื่องเดียวกัน, 96.

[36] นอกจากกรณีที่ราชวงศ์หมิงทราบการสวรรคตของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 ล่าช้าแล้ว ยังพบว่าที่ข่าวการสวรรคตของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 ราชวงศ์หมิงเพิ่งจะได้รับแจ้งใน พ.ศ. 1996 แต่ฉบับหลวงประเสริฐฯ กล่าวว่าสวรรคตใน พ.ศ. 1991 จึงทำให้เกิดแนวคิดว่า สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเสวยราชสมบัติช้าลงไป

ในกรณีนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่าศักราชในฉบับหลวงประเสริฐฯ ไม่น่าคลาดเคลื่อน ทั้งนี้เพราะฉบับหลวงประเสริฐฯ วางเหตุการณ์พระเจ้าติโลกราชตีชากังราวในพ.ศ. 1994 หลังจากสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 สวรรคต ซึ่งก็รับกับในยวนพ่ายที่กล่าวถึงเหตุการณ์พระยายุทธิษเฐียรไปฝักใฝ่เชียงใหม่เกิดขึ้นหลังจากพระบิดาสวรรคต และในพื้นเมืองเชียงใหม่ได้ระบุเหตุการณ์พระยายุทธิษเฐียรฝักใฝ่พระเจ้าติโลกราช และทัพเชียงใหม่มายึดภาคกลางตอนบนในช่วงพ.ศ. 1994–1995

ดังนั้น เหตุการณ์การสวรรคตของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 ก็จะต้องเกิดก่อน พ.ศ. 1994 และอาจจะเป็นเพราะจากความวุ่นวายของหัวเมืองฝ่ายเหนือจึงทำให้มีการส่งข่าวการสวรรคตไปเมืองจีนล่าช้า ดูรายละเอียดใน วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, *หมิงสือลู่–ชิงสือลู่*, 171. ; กรมศิลปากร, *ลิลิตยวนพ่าย*

ความวุ่นวายของราชสำนักกรุงศรีอยุธยาจะมีใหญ่หลวงเพียงใดไม่อาจจะหาข้อสรุปได้ แต่อย่างน้อยมีเหตุการณ์ที่เจ้านายสิ้นพระชนม์ ซึ่งในเรื่องนี้ไม่มั่นใจว่าจักรพรรดิหมิงไท่จู่จะทราบหรือไม่

แม้ว่าใน*หมิงสือลู่*จะระบุว่า ในวันที่ 16 เดือนอ้าย ปีที่ 22 รัชศกหงหวู่ ตรงกับวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 1932[37] ซูเหมินปังหวางเจาลู่ฉินอิง พระโอรสองค์โตของกษัตริย์เสียนหลอส่งทูตไปนานกิง ซึ่งอาจจะมีผู้สงสัยว่า เหตุใดในปีนี้จึงไม่มีข่าวการเสด็จสวรรคตของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 เข้าไปที่เมืองจีน และหลังจากนั้นก็ไม่มีคณะทูตจากเมืองสุพรรณเข้าไปอีก ในประเด็นนี้คือ เราเชื่อหลักฐานเกี่ยวกับวันเวลาที่สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 สวรรคตในฉบับหลวงประเสริฐฯ คือ พ.ศ. 1931 ดังนั้นถ้าพิจารณาช่วงระยะเวลาที่คณะจากเมืองสุพรรณเข้าไปถวายบรรณาการจะพบว่าเป็นช่วงต้นปี ซึ่งถ้าคำนวณจากระเบียบพิธีการถวายบรรณาการ คณะทูตชุดนี้ควรที่จะออกเดินทางอย่างน้อยก่อนหน้าไม่ต่ำกว่า 8 เดือน ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าพระองค์น่าจะสวรรคตในราวปลาย พ.ศ. 1931

อีกทั้งถ้าสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 มีพระชนม์ถึง พ.ศ. 1938 จริง พระองค์คงไม่นิ่งนอนพระทัยให้พระมหาธรรมราชาไสยลือไทขึ้นมามีบทบาทแทนพญาศรีเทพาหุราช และไปทำสัตย์สาบานกับเมืองน่าน

(กรุงเทพฯ: คลังวิทยา, 2517),17-18. ; อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และเดวิด เค วัยอาจ, *ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่* (เชียงใหม่: สุริวงศ์บุ๊คเซนเตอร์, 2543), 85-86.

[37] วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, *หมิงสือลู่–ชิงสือลู่*, 108.

ในประเด็นถัดมาจากพงศาวดารฉบับวันวลิตกล่าวว่า สมเด็จพระรามราชาได้ปล่อยตัวพระเชษฐาเจ้าทองจันทร์กลับไปเมืองสุพรรณ[38] การที่ในพงศาวดารฉบับนี้บอกว่าปล่อยตัวนั้น จะกินความว่าจับมานานแล้วปล่อยตัวไป หรือปล่อยให้อิสระแต่มีข้อตกลงกันมาแต่เดิมเราไม่อาจทราบได้ แต่การปล่อยตัวก็ต้องมีนัยบางประการจึงทำให้ก่อนหน้านั้นไม่มีข่าวสวรรคตส่งไปแจ้งกับทางราชวงศ์หมิง

จากเอกสาร*หมิงสือลู่*ได้กล่าวว่า ใน วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 1939 ซูเหมินปังหวางเจาลู่ฉินอิงพระโอรสองค์ใหญ่แต่งทูตไปแจ้งว่า ซานเลี่ยเป่าผีหย่าซือหลี่ตัวหลัวลู่สวรรคต[39] ซึ่งผู้เขียนคิดว่า ซานเลี่ยเป่าผีหย่าซือหลี่ตัวหลัวลู่ เป็นกษัตริย์วงศ์สุพรรณภูมิ ทั้งนี้เนื่องจาก เอกสารระบุชัดว่า ซูเหมินปังหวาง (เจ้านครสุพรรณบุรี) เป็นผู้แต่งทูตไปจีนซึ่งน่าจะชี้ให้เห็นว่าเป็นเรื่องทางวงศ์สุพรรณ และสาเหตุที่ส่งไปนั้นก็เพื่อเป็นการบอกราชสำนักราชวงศ์หมิงให้ทราบว่า กษัตริย์ที่ครองกรุงศรีอยุธยาอยู่นั้นไม่ใช่ข้างละโว้ ที่มีฐานะเป็นลูกพี่ลูกน้องกับพระองค์

---

[38] วัน วลิต, *พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับวันวลิต พ.ศ. 2182*, 37.

ในจุลยุทธการวงศ์ผูก 2 ได้กล่าวว่า สมเด็จพระนครินทราธิราชเป็นพระมาตุลา (ลุง, น้า) ของสมเด็จพระรามราชา (โส ราชา ปน ตสฺส มาตุโล) แสดงว่าสมเด็จพระนครินทราธิราชมีศักดิ์ชั้นเดียวกับสมเด็จพระราเมศวรซึ่งก็หมายถึงเป็นชั้นลูกของสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 และรับกับฉบับวันวลิตที่ว่า เมื่อพระองค์ขึ้นเสวยราชสมบัติมีพระชนมายุ 70 ชันษา ดูรายละเอียดใน สมเด็จพระวันรัตน, *จุลยุทธการวงศ์ ผูก 2* (กรุงเทพฯ: หอพระสมุดวชิรญาณ, 2463), 53. (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพลโท พระยาพหลพลพยุหเสนา รามินทรภักดี (นพ พหลโยธิน)).

[39] วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, *หมิงสือลู่–ชิงสือลู่*, 114–115.

อนึ่ง ในพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ ระบุว่า สมเด็จพระรามราชาเสวยราชสมบัติใน พ.ศ. 1938[40] แต่ในวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 1939 ทูตของเจ้านครอินทร์ได้เข้าเฝ้าจักรพรรดิหมิงไท่จู่แล้ว ถ้าเชื่อว่าสมเด็จพระรามราชาทรงปล่อยเจ้านครอินทร์จริงตามที่ปรากฏในพงศาวดารฉบับวันวลิต แสดงว่าสมเด็จพระราเมศวรสวรรคตในต้น พ.ศ. 1938 และอีกไม่นานเจ้านครอินทร์ก็ได้รับการปล่อย จากนั้นเจ้านครอินทร์จึงส่งทูตมาเมืองจีน

9. **จักรพรรดิหมิงไท่จู่ไม่รับรองสถานภาพความเป็นกษัตริย์ของสมเด็จพระนครินทราธิราช**

อนึ่ง เป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อทางจักรพรรดิหมิงไท่จู่ทราบข่าวสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 สวรรคต ใน*หมิงสือลู่*ไม่ได้กล่าวถึงทูตที่ทางราชวงศ์หมิงจะส่งเข้าในเพื่ออ่านโองการตั้งเจ้านครอินทร์ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์เหมือนกับครั้งที่ส่งข่าวสมเด็จพระนครินทราธิราชและสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 เสด็จสวรรคตและสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถสละราชสมบัติออกผนวช เมื่อคณะทูตกลับจากเมืองจีนทางจักรพรรดิหมิงจะส่งขุนนางมาอ่านโองการตั้งกษัตริย์เสมอ[41]

ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า จักรพรรดิหมิงไท่จู่ไม่รับรองสถานภาพความเป็นกษัตริย์ของเจ้านครอินทร์ เนื่องจากความสับสนทางการเมืองในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาระหว่างเชื้อวงศ์สุพรรณภูมิกับวงศ์ละโว้

---

[40] กรมศิลปากร, *พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ*, 9.

[41] เรื่องเดียวกัน, 135, 173, 182.

อย่างไรก็ตาม เข้าใจว่าเจ้านครอินทร์ก็พยายามที่จะมีการสื่อสารทำความเข้าใจกับราชวงศ์หมิง ดังนั้นในวันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 1941 ใน*หมิงสือลู่*จึงบันทึกว่า เจ้านครอินทร์ เจ้านครสุพรรณบุรี ส่งทูตเข้าถวายบรรณาการ แต่เป็นที่น่าประหลาดใจอยู่ตรงที่ว่า ใน*หมิงสือลู่*ระบุว่า วันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 1940 และ วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 1941 มีคณะทูตจากเสียนหลอกั๋วหวาง (暹羅國王, พระเจ้ากรุงสยาม) เข้าถวายบรรณาการซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาไม่ห่างจากคณะทูตของเจ้านครอินทร์ จะเป็นไปได้หรือไม่ว่า คณะทูตของเสียนหลอกั๋วหวางนี้คือเป็นชุดที่สมเด็จพระรามราชาส่งมา เพราะถ้าเป็นทูตที่เจ้านครอินทร์ส่งไปเหตุใดใน*หมิงสือลู่*บันทึกว่า ซูเหมินปังหวาง เจาลู่ฉินอิง (蘇門邦王昭祿群膺, เจ้านครสุพรรณบุรี เจ้านครอินทร์) แต่กลับใช้ว่า เสียนหลอกั๋วหวาง อีกทั้งเป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจตรงที่ว่า หัวหน้าทูตที่เข้าไปเมืองนานกิงในวันที่ 18 พฤศจิกายน พ.ศ. 1940 และ วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 1941 คือไน่ซีหวู่หลัวเจ้อ[42] (柰斯勿羅者) ซึ่งถ้าคิดตามระยะเวลาการเดินทางในยุคสมัยนั้นจะเป็นไปไม่ได้เลยว่าราชทูตท่านนี้เมื่อเข้าถวายบรรณาการในเดือนพฤศจิกายนแล้วเดินทางกลับกรุงศรีอยุธยาจะสามารถเดินทางกลับเข้ามาถวายบรรณาการอีกครั้งในเดือนมิถุนายนของปีถัดมา นอกเสียจากมีการหยุดพักเฝ้าจับตาดูเหตุการณ์ในสถานที่ระหว่างทางนานกิงกับกรุงศรีอยุธยา

---

42 G. Wade สันนิษฐานว่าคือ นายศิวราชา ดูรายละเอียดใน G. Wade, *Southeast Asia in the Ming Shi–lu, An Open Acces Resource* http://www.epress.nus.edu.sg/msl/person/nai-si-wu-luo-zhe(Accessed February 11, 2018).

คณะทูตที่เชื่อว่าเป็นของสมเด็จพระรามราชาส่งไปนั้นไม่มีผลกระทบอะไร ทั้งนี้เพราะอีก 19 วันหลังจากที่คณะทูตเข้าถวายบรรณาการในวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 1941 จักรพรรดิหมิงไท่จู่ก็สิ้นพระชนม์ อีกทั้งผู้เขียนเชื่อว่าเนื่องจากคณะทูตของสมเด็จพระนครินทราธิราชเข้าไปถวายพระราชสาส์นในช่วงปลายรัชกาลหมิงไท่จู่มากซึ่งตอนนั้นพระจักรพรรดิได้เริ่มประชวรแล้ว ดังนั้นทางราชสำนักราชวงศ์จึงยังไม่มีการตัดสินเรื่องคณะทูตจากทางสุพรรณภูมิ

10. จักรพรรดิหมิงเฉิงจู่รับรองสถานภาพความเป็นกษัตริย์ของสมเด็จพระนครินทราธิราช

ทางสุพรรณบุรีต้องรอจนกระทั่ง พ.ศ. 1946 ถึงได้ส่งทูตเข้าไปนานกิงอีกครั้ง เพราะช่วงก่อนหน้านั้นเกิดสงครามกลางเมืองชิงราชสมบัติระหว่างจักรพรรดิหมิงเฉิงจู่กับพระนัดดาจักรพรรดิหมิงฮุยจง[43] และเมื่อจักรพรรดิหมิงเฉิงจู่มีชัยชนะแล้วสถาปนาพระองค์ขึ้นเป็นฮ่องเต้ในวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 1945 จึงได้ให้ราชทูตส่งข่าวการขึ้นเสวยราชสมบัติมาบอกเสียนหล่อ

อนึ่ง *หมิงสือลู่*ว่า พ.ศ. 1940 ได้ออกพระนามว่า ซูเหมินปังหวางเจาลู่ฉินอิง (蘇門邦王昭祿群膺) แต่ในพ.ศ. 1946 ออกพระนามว่าเสียหลอกั๋วหวางเจาลู่ชุนอิงตัวหลัวตีล่า (暹羅國王昭祿群膺哆囉諦

[43] จักรพรรดิหมิงฮุยจงตามบันทึกว่าสวรรคตในพระราชวังหลวงกรุงนานกิง เมื่อแรกไม่ปรากฏพระนามหลังสิ้นพระชนม์ จนต่อมาในปีที่1 ของฮงกวางตี่ (弘光) (พ.ศ. 2187) สมัยหมิงใต้ จึงมีการเฉลิมพระนามาภิไธยเป็น "ฮุยจง" (惠宗)

剌, เจ้านครินทราธิราชกษัตริย์แห่งเสียหลอ) อีกทั้งจักรพรรดิหมิงเฉิงจู่ยังได้ประทานโลโตดวงใหม่มาให้ จึงทำให้คิดได้ว่าราชวงศ์หมิงได้รับสถานภาพความเป็นกษัตริย์ของสมเด็จพระนครินทราธิราชแล้ว[44]

ช่วงหลังจากที่ราชวงศ์หมิงได้รับรองสถานภาพความเป็นกษัตริย์ของสมเด็จพระนครินทราธิราช ทางฝ่ายสมเด็จพระรามราชาก็ดูเหมือนว่าจะพยายามส่งทูตเข้าไปถวายบรรณาการกับจักรพรรดิหมิงเฉิงจู่ ดังนั้น มีหลักฐานใน*หมิงสือลู่*ว่า ในวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 1947 ราชทูตจากกษัตริย์เสียนหลอหู่ได้เข้าถวายบรรณาการพระจักรพรรดิ และในวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 1947 ราชทูตจากสมเด็จพระนครินทราธิราชได้เข้าถวายบรรณาการ[45]

ถ้าพิจารณาจากช่วงเวลาเข้าเฝ้าถวายบรรณาการใน พ.ศ. 1947 ของคณะทูตทั้ง 2 ที่ใกล้กันมาก ประกอบคณะทูตชุดแรกเหตุใดใน*หมิงสือลู่*จึงไม่ออกพระนามกษัตริย์แต่ในชุดที่สองกับออกพระนาม ดังนั้นจึงทำให้ผู้เขียนสันนิษฐานว่า คณะทูตชุดแรกเป็นคณะทูตของสมเด็จพระรามราชา

[44] วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, *หมิงสือลู่–ชิงสือลู่*, 118–121.

ในพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ ฉบับพระจักรพรรดิพงศ์ (จาด) และฉบับพันจันทนุมาศ (เจิม) ออกพระนามรัชกาลนี้ว่า “สมเด็จพระอินทราชา” แต่ในหมิงสือลู่ ออกนามรัชกาลนี้ว่า “เจาลู่ฉินอิงตัวหลัวตีลา” (昭祿群膺哆囉諦剌, เจ้านครินทราธิราช) ซึ่งใกล้เคียงกับฉบับพระพนรัต ออกพระนามรัชกาลนี้ว่า “สมเด็จพระนครินทราธิราช” ซึ่งในประเด็นนี้ผู้เขียนเชื่อว่า ท่านผู้ชำระคงจะได้รับอิทธิพลจากเอกสารต้นฉบับที่ใช้รจนาคัมภีร์สังคีติยวงศ์ที่ออกนามรัชกาลนี้ว่า “นครอินฺโท นาม”

[45] วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, *หมิงสือลู่–ชิงสือลู่*, 125.

11. จักรพรรดิหมิงเฉิงจู่สนับสนุนเมืองสุพรรณบุรีเพราะอะไร

แม้ว่าใน*หมิงสือลู่*จะไม่ได้ให้รายละเอียดว่าราชสำนักหมิงได้ส่งสารประกาศการขึ้นเสวยราชสมบัติของจักรพรรดิหมิงเฉิงจู่ มาที่สมเด็จพระรามราชาหรือที่สมเด็จพระนครินทราธิราช หากแต่ผู้เขียนสันนิษฐานว่าเฉพาะที่สมเด็จพระนครินทราธิราชเท่านั้นเพราะ

1. สารประกาศการขึ้นเสวยราชย์ของจักรพรรดิหมิงเฉิงจู่ออกจากราชสำนักเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 1945 และสารของราชวงศ์หมิงที่ส่งไปยังสมเด็จพระนครินทราธิราช ว่าประทานตราโลโต ออกเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 1946 แต่ในขณะเดียวกัน*หมิงสือลู่*กับไม่บันทึกเกี่ยวกับสารของสมเด็จพระรามราชา ซึ่งเป็นเรื่องประหลาดว่าถ้าสมเด็จพระรามราชาต้องการให้ราชสำนักหมิงรับรองสิทธิ์เมื่อได้รับสารเหตุใดจึงไม่ส่งคณะทูตไป และกว่าที่คณะทูตจากสมเด็จพระรามราชาจะเข้าไปยังราชสำนักหมิงก็กินระยะล่วงมาจนถึง พ.ศ. 1947

2. ราชสำนักที่เมืองสุพรรณมีความใกล้ชิดกับราชสำนักจีนมาก่อนหน้าราชวงศ์หมิงสถาปนา จากหลักฐานพงศาวดารราชวงศ์หยวนได้กล่าวถึงคณะทูตจากเสียน (สุพรรณ) ที่เข้าไปถวายบรรณาการที่ปักกิ่งมากถึง 7 ครั้งซึ่งมากกว่าทางฝ่ายละโว้และใน พ.ศ. 1842 คณะทูตจากเสียน (สุพรรณ) โดยมีรัชทายาทเป็นหัวคณะ ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกประการใดว่า อีก 70 ข้างเจ้านครอินทร์จะเดินทางไปในคณะทูตถวายพระราชสาส์นเช่นเดียวกัน แต่ในขณะเดียวกันในหมิงสือลู่กับไม่เอ่ยถึงเจ้านายฝ่ายละโว้เสด็จไปในกลุ่มคณะทูตที่ไปยังราชสำนักราชวงศ์หมิง[46]

[46] P. Pelliot , “Deux itinéraires de Chine en Inde à la fin du VIIIe

12. ราชวงศ์หมิงสนใจเรื่องการค้าคาบสมุทร

สาเหตุอีกประเด็นที่ทำให้ราชวงศ์สนับสนุนเมืองสุพรรณ อาจจะเกี่ยวข้องพื้นที่ที่วงศ์ฝ่ายสุพรรณบุรีแผ่อาณาบารมีไปถึง คือ บริเวณคาบสมุทรมลายู ซึ่งทั้งนี้จะเห็นได้ว่าราชวงศ์หมิงสนใจสถานการณ์เกี่ยวคาบสมุทรแห่งนี้ ดังปรากฏใน พ.ศ. 1950 *หมิงสือลู่*ได้กล่าวถึง พระจักรพรรดิได้ส่งสารมาตำหนิให้ทางสุพรรณบุรีส่งตราคำหับที่ไปตีชิงจากมะละกา สมุทระ และจัมปา[47] แต่ในขณะเดียวกันเมื่อราชสำนักสุพรรณภูมิยกเข้าไปตีเมืองยโศธรปุระกลับไม่มีสารตำหนิจากราชวงศ์แต่ประการใด

---

siècle," : 241–243.

ข้อเสนอเกี่ยวกับรัฐเสียนว่าหมายถึงสุพรรณบุรี ดูรายละเอียดใน รุ่งโรจน์ ภิรมย์อนุกูล, "ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาช่วงหลังสิ้นรัชกาลพระเจ้าชัยวรรมันที่7" ใน *ยุคมืดของประวัติศาสตร์ไทย* (กรุงเทพ ฯ : มติชน , 2559), 135–138.

[47] เรื่องเดียวกัน, 126–127.

จากข้อความใน*หมิงสือลู่*ท่อนนี้สะท้อนให้เห็นว่า ก่อนที่สมเด็จนครินทราธิราชเสด็จมาเสวยราชสมบัติที่กรุงศรีอยุธยา กองทัพของพระองค์จะต้องทรงแสนยานุภาพขนาดหนึ่งจนสามารถยกทัพไปรุกรานคาบสมุทรมลายูได้

13. เจิ้งเหอล่องสมุทรครั้งที่ 3 กระทบราชบัลลังก์ข้างละโว้

ใน พ.ศ. 1951 ตามบันทึกหม่าฮวนหนึ่งในผู้ร่วมเดินทางกับขบวนของเจิ้งเหอได้กล่าวถึงการได้เดินทางเข้ามาเฝ้าสมเด็จพระนครินทราธิราชที่เมืองสุพรรณบุรี แต่อย่างไรก็ตามไม่ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้าเฝ้า ต่อมา พ.ศ. 1952 สมเด็จพระรามราชาธิราชพิโรธเจ้าเสนาบดี[48] หลังจากนั้นเจ้าเสนาบดีเชิญสมเด็จพระนครินทราธิราชจากเมืองสุพรรณบุรีขึ้นครองราชย์ และสมเด็จพระรามราชาธิราชออกไปครองเมืองปทาคูจาม[49] ซึ่ง สืบแสง พรหมบุญ ได้สันนิษฐานว่านี่คือ ประเด็นจุดแตกหักระหว่างเจ้านครอินทร์กับสมเด็จพระรามราชา[50] และถ้าพิจารณาจากช่วงเวลาของเหตุการณ์ทั้ง 2 อาจเป็นไปได้ว่า กองกำลังของเจิ้งเหอมีส่วนร่วมในการนี้หรือไม่

ถึงแม้ว่ากองกำลังในขบวนของเจิ้งเหอจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้เพราะไม่มีการบันทึกในรายงานของเจิ้งเหอก็ตาม[51] แต่การที่หม่าฮวนมาเฝ้าสมเด็จพระนครินทราธิราชก็น่าจะ

---

[48] พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับหลวงประเสริฐฯ ฉบับพระจักรพรรดิพงศ์ (จาด) และฉบับพันทนุมาศ (เจิม) เรียกเจ้าเสนาบดี ซึ่งในที่นี้ไม่ทราบว่าท่านเป็นเจ้านายมารับราชการหรือทำความดีความชอบจนได้ยกเป็นเจ้า แต่ฉบับพระพนรัตน์ที่ชำระกันในสมัยรัชกาลที่ 1 เรียกว่า เจ้าพระยาเสนาบดี

[49] กรมศิลปากร, *พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ*, 9.

[50] สืบแสง พรหมบุญ, *ความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการระหว่างจีนกับไทย*, 99–100.

[51] รายละเอียดเกี่ยวกับขบวนเรือของเจิ้งเหอ และผลกระทบต่อดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้ อ่านได้ใน G. Wade, “The Zheng He

เป็นการทำให้สมเด็จพระรามราชาเริ่มทรงมองว่าข้างเมืองสุพรรณเป็นคู่แข่งที่ทวีความสำคัญมากขึ้น ดังนั้นจึงเริ่มต้นการกำจัดเจ้าเสนาบดีซึ่งเป็นพวกที่ฝักใฝ่สุพรรณในกรุงศรีอยุธยาก่อน แต่การกำจัดเจ้าเสนาบดีครั้งนี้ไม่สำเร็จทำให้เจ้าเสนาบดีหนีออกไปยังฝั่งปทาคูจาม

อีกทั้งการที่เจ้าเสนาบดีหนีข้ามไปฝั่งปทาคูจามแล้วสามารถนำพลเข้ายึดอำนาจได้ในช่วงระยะเวลาอันสั้นนั้น ชวนให้คิดว่ามีการเตรียมการล่วงหน้าแล้ว เพราะอย่างน้อยต้องมีการเตรียมการล่วงหน้า อีกทั้งถ้ากำลังฝ่ายเจ้าเสนาบดีจะต้องกำลังพลมากพอสมควรซึ่งก็อาจจะเป็นไปได้ว่าได้กำลังพลจากทางราชสำนักหมิง

จากข้อเสนอสมมติฐานว่าราชวงศ์หมิงมีส่วนในการโค่นบัลลังก์สมเด็จพระรามราชา ประกอบกับแสนยานุภาพทางการทหารของราชวงศ์หมิงตอนต้น จึงไม่ใช่เรื่องแปลกประการใดเลยว่า เมื่อมีสมเด็จพระนครินทราธิราชสวรรคตสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 ขึ้นเสวยราชสมบัติ ใน*หมิงสือลู่*จึงได้บันทึกว่าทางราชวงศ์หมิงจะต้องคณะทูตมาอ่านประกาศโองการของพระจักรพรรดิที่กรุงศรีอยุธยา[52]

Voyages: A Reassessment," *Journal of the Malaysian Branch of the Royal Asiatic Society* LXXVIII, pt. 1 (2005): 37–57.

[52] ในหมิงสือลู่จดไว้ว่า "永樂十四年五月壬辰朔暹羅國王昭祿郡膺山哆羅諦剌卒其子三賴波磨剌札的賴遣使柰世賢等告訃且請襲爵詔遣中官郭文往祭其文別遣使齎詔封三賴波磨剌札的賴為暹國王仍賜之素綺素羅白氈然布等物並賜其頭目大庫等幣帛" ดู 明實錄太宗實錄. https://ctext.org/wiki.pl?if=en&res=279435 (Accessed June 26, 2018) แปลว่า รัชศกหย่งเล่อที่ 14 เดือนห้า วันเริ่นเฉิน 1 ค่ำ เสียนหลอกั๋วหวาง เจาลู่ฉินอิงปอหลอตีล่าสวรรคต ซานไล่ปอหมอลาจ๋าตี่ไล่พระโอรสแต่งทูตนามว่า ไน่สื่อเสียนและคณะ เข้ามาจำทูลพระราชสารแจ้งข่าวสวรรคต

14. สมเด็จพระรามราชาประทับที่ปทาคูจาม

แม้ว่า ไมเคิล วิกเกอรี (M. Vickery) เสนอว่า ปทาคูจามคือเมืองพนมเปญในปัจจุบัน[53] หากแต่ คำว่า "ปทาคูจาม" หรือในบางครั้งจะเรียกว่า "ปท่าคูจาม" พระราชพงศาวดารกลับกล่าวว่า "แลท่านให้กุมเจ้าเสนาบดี เจ้าเสนาบดีหนีรอด แลข้ามไปอยู่ฟากปท่าคูจาม" [54] ซึ่งจากเนื้อความที่ยกมาไม่น่าจะหมายถึงว่า ปท่าคูจามอยู่ที่เมืองพนมเปญ แต่เหมือนจะชี้ให้เห็นว่าอยู่คนละฟากแม่น้ำเท่านั้น และที่สำคัญถ้าเจ้าเสนาบดีไปเมืองปทาคูจามหรือพนมเปญก็จะดูมหัศจรรย์ว่าเจ้าเสนาบดีให้คนไปทูลสมเด็จพระนครินทราธิราชจากเมืองสุพรรณบุรีได้อย่างไร

และการสืบสันตติวงศ์ องค์พระจักรพรรดิมีบัญชาให้ขันทีนามว่ากั๋วเหวินไปสักการะพระศพพระราชบิดา อีกทั้งได้แต่งทูตอีกคณะไปประกาศพระราชโองการแต่งตั้งให้ซานไล่ปอหมอลาจ๋าตี่ไล่เป็นเสียนหลอกั๋วหวาง อีกทั้งพระราชทานแพรดอกสีขาวเนื้อดี แพร่โล่สีขาว ผ้าขนสัตว์ แพรพรรณ เงินทองจำนวนมาก และยังพระราชทานแพรไหม แก่ต้าคู่และคนอื่น

[53] M. Vickery, "The 2/K.125 Fragment, A Lost Chronicle of Ayutthaya," *JSS* 65, pt. I (1977): 55–66. นอกจากนี้ ไมเคิล วิกเกอรี่ ยังได้เสนอว่า เจ้าพรญอยาดผู้เป็นพระโอรสพระรามเจ้าซึ่งพระรามเจ้าในที่นี้หมายถึงสมเด็จพระรามราชาธิราช แต่อย่างไรก็ตาม วินัย พงศ์ศรีเพียร ได้เสนอว่าข้อโต้แย้งเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวว่า พระรามเจ้าไม่น่าหมายถึงสมเด็จพระรามราชาได้ ดูรายละเอียดใน วินัย พงศ์ศรีเพียร, "อโยชชปุระ–ยโสธร" ใน *ความยอกย้อนของประวัติศาสตร์* (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์, 2539), 63.

[54] กรมศิลปากร, *พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ*, 9.

อนึ่ง ในเอกสารเรื่องกัลปนาเมืองพัทลุงมีปรากฏข้อความว่า "ฝ่ายประท่าตะวันออก แต่ฝ่ายประท่าตะวันตก"[55] อีกทั้งการเติมคำว่า "ประ" หน้าศัพท์แล้วความหมายไม่เปลี่ยนยังปรากฏตัวอย่างเช่น "โคล" ในภาษาเขมรโบราณหมายถึง เสา[56] ส่วนในภาษาไทยมีคำว่า "ประโคน" หมายถึง หลักศิลา

ดังนั้นคำว่า "ปท่าคูจาม" จึงน่าจะหมายถึง ฝั่งคูจาม ซึ่งสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงอ้างพระราชวินิจฉัยของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ว่า ที่บริเวณใต้วัดพุทไธศวรรย์ยังมีคลองชื่อคูจาม ดังนั้น ปทาคูจามจึงหมายถึง ฝั่งคลองคูจาม[57] และ น. ณ ปากน้ำ ได้สันนิษฐานว่า เมืองปทาคูจาม คือ เวียงเหล็ก ซึ่งครั้งหนึ่งเป็นที่ประทับของเจ้านายฝ่ายสุพรรณ[58]

ถ้ากลับมาพิจารณาจากข้อความในพระราชพงศาวดารที่กล่าวว่า เจ้าเสนาบดี ควรที่จะเป็นขุนนางข้างสุพรรณ และเมื่อหนีข้ามไปฝั่งเมืองปทาคูจามแล้ว ทางฝ่ายสมเด็จพระรามราชาธิราชก็ไม่สามารถนำพลไปจับตัวเจ้าเสนาบดีได้ แสดงว่าเมืองคูจามน่าจะเป็นเขตอิทธิพลที่ทางราชสำนักละโว้ไม่อาจที่จะเข้าไปจัดการ อีกทั้งเมื่อสมเด็จพระนครินทรา

---

[55] คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, *ประชุมพระตำราบรมราชูทิศเพื่อกัลปนาสมัยอยุธยา ภาค 1* (กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2510), 69.

[56] S. Pou, *Dictionnaire Vieux Khmer– Français- Anglais*, 140 .

[57] สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, "อธิบายเรื่องในรัชกาลสมเด็จพระอินทราชาธิราชที่ 1," *พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1*, 433.

[58] น. ณ ปากน้ำ, *ห้าเดือนกลางซากอิฐปูนที่อยุธยา* (กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2558), 15.

ธิราชเสวยราชสมบัติก็โปรดให้เชิญสมเด็จพระรามราชาไปครองเมืองปทาคูจาม ยิ่งเป็นการตอกย้ำว่า ข้างปทาคูจามเป็นเขตอำนาจของทางฝ่ายสุพรรณและการที่ให้สมเด็จพระรามราชาธิราชมานั้นก็เท่ากับการคุมตัวนั่นเอง

อนึ่ง ในฉบับวันวลิต กล่าวตรงกับในพงศาวดารฉบับภาษาบาลีว่า สมเด็จพระนครินทราธิราชได้สำเร็จโทษสมเด็จพระรามราชา[59] ถ้าสมมติว่าเอกสารทั้ง 2 ชิ้นกล่าวถูกต้อง จะเป็นไปได้หรือไม่ว่า สมเด็จพระรามราชาถูกสำเร็จโทษที่ฝั่งปทาคูจาม

แต่อย่างไรก็ตาม เรื่องราวความวุ่นวายภายในกรุงศรีอยุธยาครั้งนี้ไม่ปรากฏใน*หมิงสือลู่* ทั้งนี้จะเป็นเพราะทางสมเด็จพระนครินทราธิราชไม่แจ้งราชสำนักหมิง และขณะเดียวกันทางเชื้อวงศ์สมเด็จพระรามราชาก็ไม่มีการส่งสารไปยังราชสำนักหมิงเหมือนอย่างครั้งรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาที่ 1 (ขุนหลวงพะงั่ว) ซึ่งสันนิษฐานว่าสมเด็จพระนครินทราธิราชน่าจะมีการจัดการบางอย่างเกี่ยวกับเชื้อวงศ์สมเด็จพระรามราชา

59 วัน วลิต, *พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับวันวลิต พ.ศ. 2182*, 37.; G. Coedès, "Une recension palie des Annales d'Ayuthya," *BEFEO* XIV (1914) : 8, 19.

15 .ปีสวรรคตสมเด็จพระนครินทราธิราช

ใน*หมิงสือลู่*กล่าวถึงปีที่ราชวงศ์หมิงทราบข่าวการสวรรคตของสมเด็จพระนครินทราธิราชใน พ.ศ. 1959 และใน พ.ศ. 1961 มีทูตจากอยุธยาแสดงความขอบพระทัยที่พระจักรพรรดิประทานเครื่องเซ่นไหว้พระศพพระราชบิดา[60] ซึ่งเร็วกว่าในฉบับหลวงประเสริฐฯ ถึง 7 ปี ปัญหาคือ มีข้อผิดพลาดประการใดเกิดขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพิจารณาทีละประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 คือ ในฉบับหลวงประเสริฐฯ ถือว่ารัชกาลนี้มี 15 ปี โดยถือ พ.ศ. 1952 คือ ปีที่เจ้าเสนาบดีทูลเชิญสมเด็จพระนครินทราธิราชเสด็จเข้ากรุงศรีอยุธยาเป็นปีเสวยราชสมบัติ[61] ซึ่งในความเป็นจริงพระองค์เสวยราชมาก่อนหน้านั้นแล้ว

ประเด็นที่ 2 ในฉบับจักรพรรดิพงศ์ (จาด) ก็ระบุว่ารัชกาลนี้มี 15 ปี[62] ตรงกับจำนวนปีในฉบับหลวงประเสริฐฯ หากสมมติว่าตัวเลขนี้ถูกต้อง ปีเสวยราชสมบัติของสมเด็จพระนครินทราธิราชในฉบับจักรพรรดิพงศ์ (จาด) คือ พ.ศ. 1943 บวก 15 ปี จะตรงกับ พ.ศ. 1958 ซึ่งก็สอดคล้องกับในหมิงสือลู่ที่ระบุว่าราชวงศ์หมิงรับรู้ข่าวสวรรคตใน พ.ศ. 1959

---

[60] วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, *หมิงสือลู่–ซิงสือลู่,* 135, 138.

[61] กรมศิลปากร, *พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ*, 11–12.

[62] กรมศิลปากร, *พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เล่ม 1*, 10.

ประเด็นที่ 3 จากการที่ได้กล่าวไปข้างต้นแล้ว พระองค์ส่งสาส์นไปบอกพระราชบิดาสวรรคตในปี พ.ศ. 1939 แต่ทำไมไม่นับ พ.ศ. 1938 สมเด็จพระรามราชาปล่อยพระองค์กลับเมืองสุพรรณ คือปีเสวยราชสมบัติ ผู้เขียนตีความว่า การนับปีเสวยราชย์ของพระองค์น่าจะมีปัญหา เพราะในฉบับวันวลิตกล่าวว่าพระองค์เสวยราชย์ 20 ปี[63] ดังนั้นเมื่อเอา พ.ศ. 1938 + 20 ก็จะตรงกับปีสวรรคตที่รับกับหมิงสือลู่

แต่อย่างไรก็ตาม ในหมิงสือลู่ระบุว่า ในต้น พ.ศ. 1946 พระจักรพรรดิประทานตราเงินชุบทองแก่สมเด็จพระนครินทราธิราช[64] ดังนั้นจึงอาจจะเป็นไปได้หรือไม่ว่าทางราชสำนักสุพรรณภูมิถือว่าพระองค์ขึ้นเสวยราชย์อย่างถูกต้องเมื่อมีพระราชสาส์นไปทูลขอตราจากราชวงศ์หมิงในช่วง พ.ศ. 1943

16. ผลกระทบจากการสับสนเรื่องปีสวรรคต

ผลจากการสับสนเรื่องปีสวรรคตทำให้กลุ่มคณะชำระพระราชพงศาวดารในช่วงหลังเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 1 เกิดสับสนในการชำระพระราชพงศาวดาร กล่าวคือ

กลุ่มคณะชำระพระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐฯ พอเข้าใจเรื่องราวในกรุงศรีอยุธยาแต่ไม่เข้าใจเรื่องสมเด็จพระนครินทราธิราชเสวยราชย์มาตั้งแต่เมืองสุพรรณ จึงทำให้ช่วงระยะเวลาในรัชกาลสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 สั้นลง

---

[63] วัน วลิต, *พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับวันวลิต พ.ศ. 2182*, 37.

[64] วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ, *หมิงสือลู่–ชิงสือลู่,* 120.

กลุ่มคณะชำระพระราชพงศาวดารฉบับจักรพรรดิพงศ์ (จาด) พอจะเข้าใจลำดับเหตุการณ์ในรัชกาลสมเด็จพระนครินทราธิราช แต่ไม่เข้าใจสถานการณ์การเมืองในยุคนั้นว่า มีสองกลุ่มขั้วอำนาจที่สมเด็จพระรามราชาและสมเด็จพระนครินทราธิราชเสวยราชสมบัติพร้อมกัน จึงทำให้ปีศักราชก่อนหน้าและหลังรัชกาลนี้มีความคลาดเคลื่อน

อนึ่ง เมื่อปีศักราชการสวรรคตต้องเลื่อนขึ้น ดังนั้นปีศักราชเรื่องพระมหาธรรมราชาเมืองพิษณุโลกสวรรคตและเรื่องเจ้าอ้ายพญาเจ้ายี่พญาชนช้างก็ต้องเลื่อนขึ้นเช่นเดียวกัน และรวมถึงการตีความข้อความในบรรทัดที่ 17-18 ของจารึกนายอินทสรศักดิ์ที่กล่าวถึง ในปีวอกนพศกตรงกับ พ.ศ. 1959 สมเด็จพระบรมราชาธิบดีศรีมหาจักรพรรดิราช พระมาตุราช และพระมาตุจฉาเสด็จเมืองสุโขทัย หมายถึงเมื่อสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 2 เสวยราชสมบัติก็เสด็จเมืองสุโขทัย ซึ่งในประเด็นนี้เข้าใจว่าเสด็จมาเป็นนัยยะทางการเมือง

17 .บทสรุป

แม้ว่า*หมิงสือลู่*จะมีระบบชำระอย่างเคร่งครัดก็ตาม หากแต่การชำระเป็นการนำเอกสารราชการมาเรียงร้อยตามลำดับเวลาว่ามีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้างในสมัยราชวงศ์หมิง โดยทั้งนี้ได้ใช้เอกสารราชการที่เกี่ยวข้องกับการส่งบรรณาการ ดังนั้นราชสำนักราชวงศ์หมิงก็อาจจะไม่ทราบได้ว่าเกิดเหตุการณ์อะไรขึ้นบ้างที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและเหตุการณ์นั้นได้เกิดขึ้นไปแล้วนานเพียงใด

แต่อย่างไรก็ตาม ถ้านำ*หมิงสือลู่*มาศึกษาเชิงวิพากษ์หลักฐานและสอบทานกับเอกสารที่จดขึ้นในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา จะพบถึงภาพสะท้อนการแข่งขันระหว่างสุพรรณบุรีที่มีสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ 1 และสมเด็จพระนครินทราธิราช เป็นตัวจักรสำคัญกับละโว้ที่มีสมเด็จพระราเมศวรและสมเด็จพระรามราชา ทั้งนี้เพื่อที่จะต้องการให้ราชวงศ์หมิงยอมรับสถานภาพของรัฐ

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความ

กรมศิลปากร. จารึกในประเทศไทยเล่ม 4. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2529.

กรมศิลปากร. ประชุมจารึกภาคที่ 8 จารึกสุโขทัย. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2547. (คณะกรรมการอำนวยการงานเฉลิมพระเกียรติพระพุทธบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในโอกาสที่วันพระบรมราชสมภพครบ 200 ปี).

กรมศิลปากร. ประชุมตำนานพระธาตุ ภาคที่ 1 และ 2. กรุงเทพ ฯ: กรมศิลปากร, 2513. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางเอิบ อุมาภิรมย์ ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม).

กรมศิลปากร. พระราชพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐ. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2549.

กรมศิลปากร. พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา เล่ม 1. กรุงเทพฯ: ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2533.

กรมศิลปากร. ลิลิตยวนพ่าย. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา, 2517.

กรมศิลปากร. วรรณกรรมสมัยอยุธยา เล่ม 1. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2529.

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. ประชุมพระตำราบรมราชูทิศเพื่อกัลปนาสมัยอยุธยา ภาค 1. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2510.

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. ประชุมศิลาจารึก ภาค 3. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี, 2508.

เจนจีนอักษร (สุดใจ ตัณฑากาศ), พระ.เรื่องพระราชไมตรีในระวางกรุงสยามกับกรุงจีน กรุงเทพฯ: หอพระสมุดวชิรญาณ, 2472. (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ มหาอำมาตย์ตรี พระยาโชฎึกราชเศรษฐี (มิ้น เลาหเศรษฐี))

จิตร ภูมิศักดิ์. สังคมไทยลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนสมัยกรุงศรีอยุธยา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไม้งาม, 2526.

เฉลิม ยงบุญเกิด, ลิปิกรมไทยจีนสมัยราชวงศ์หมิง กรุงเทพ ฯ: โรงพิมพ์ไทยแบบเรียน, 2511,

น. ณ ปากน้ำ. ห้าเดือนกลางซากอิฐปูนที่อยุธยา. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2558.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จฯ กรมพระยา. "อธิบายเรื่องในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1." ใน พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1, 382–343. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา, 2516.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จฯ กรมพระยา. "อธิบายเรื่องในรัชกาลสมเด็จพระอินทราชาธิราชที่ 1." ใน พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 1, 435–440. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา, 2516.

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จฯ กรมพระยา, และสมเด็จฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์. สาส์นสมเด็จ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2504.

พระวันรัตน, สมเด็จ. จุลยุทธการวงศ์ ผูก 2. กรุงเทพฯ: หอพระสมุดวชิรญาณ, 2463. (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายพลโท พระยาพหลพลพยุหเสนา รามินทรภักดี (นพ พหลโยธิน)).

พิเศษ เจียจันทรพงษ์. ศาสนาและการเมืองในประวัติศาสตร์ สุโขทัย–อยุธยา. กรุงเทพฯ: มติชน, 2545.

รัตนปัญญาเถระ, พระ. ชินกาลมาลีปกรณ์. แปลโดย ร.ต.ท. แสง มนวิทูร. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, 2501.

รุ่งโรจน์ ภิรมย์อนุกูล, “ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาช่วงหลังสิ้นรัชกาลพระเจ้าชัยวรรมันที่7.” ใน ยุคมืดของประวัติศาสตร์ไทย, 122–171. กรุงเทพฯ: มติชน , 2559.

รุ่งโรจน์ ภิรมย์อนุกูล. “สุโขทัยหลังพ่อขุนรามคำแหง: ปรับตัว พึ่งพิง กับการอยู่รอดของราชวงศ์พระร่วง.” ใน สุโขทัยกับอาเซียน, 171–215. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

วัน วลิต. พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับวันวลิต พ.ศ. 2182. แปลโดย วนาศรี สามนเสน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523.

วินัย พงศ์ศรีเพียร, บรรณาธิการ. หมิงสือลู่–ชิงสือลู่. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2558. (จัดพิมพ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี).

วินัย พงศ์ศรีเพียร. “อโยชชปุระ–ยโสธร” ใน ความยอกย้อนของประวัติศาสตร์, 1–103. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์, 2539.

วินัย พงศ์ศรีเพียร และประพฤทธิ์ ศุกลรัตนเมธี. "การสอบค้นจำนวนพระมหากษัตริย์ไทยสมัยศรีอโยธยา." ปัญหาในประวัติศาสตร์ไทย 1, ฉ. 2 (2530): 14–122.

ศานติ ภักดีคำ. ""พระเจ้าศรีนทรวรมัน" ไม่ใช่ "พ่อขุนผาเมือง" ในศิลาจารึกเขมรโบราณของพระเจ้าศรีนทรวรมัน." ใน ยุคมืดของประวัติศาสตร์ไทย, 208–225. กรุงเทพฯ: มติชน, 2559.

สืบแสง พรหมบุญ. ความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการระหว่างจีนกับไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำรา, 2525.

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และเดวิด เค วัยอาจ. ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่. เชียงใหม่: สุริวงศ์บุ๊คเซนเตอร์, 2543.

Coedès, G. "Une recension palie des Annales d'Ayuthya." BEFEO XIV (1914): 1-31.

Franke , W. "The Veritable Records of Ming Dynasty (1368 – 1644)," Historians of China and Japan London: Oxford University Prees , 1961.

Finot, L. "Les Inscriptions et l'Histoire." In Le Temple d'Içvarapura, 69–133. Paris: EFEO, 1926.

Grimm, T. "Thailand in the light of Offical Chinese Historigraphy : A Chapter in the History of Ming History" JSS. 49 , 1 (1961) : 1 – 20.

Pelliot, P. "Deux itinéraires de Chine en Inde à la fin du VIIIe siècle." BEFEO IV (1904): 131-413.

Pou, S. Dictionnaire Vieux Khmer–Français- Anglais. Paris: Cedoreck, 1992.

Prasert Na Nagara and A.B. Griswold. Epigraphic and Historical Studies. Bangkok: The Historical Society, 1992.

Vickery, M. “The 2/K.125 Fragment, A Lost Chronicle of Ayutthaya.” JSS 65, pt. I (1977): 1– 80.

Wade, G. “The Ming shi-lu as a Source for Thai History Fourteenth to Seventeenth Centuries.” Journal of Southeast Asian Studies 31, No. 2 (2000): 249–294.

Wade, G. “The Zheng He Voyages: A Reassessment.” Journal of the Malaysian Branch of Royal Asiatic Society LXXVIII, pt. 1 (2005): 37–57.

เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

Wade, G. Southeast Asia in the Ming Shi-lu, An Open Acces Resource http://www.epress.nus.edu.sg/msl/introduction (Accessed February 11, 2018).

明實錄太祖實錄. https://ctext.org/wiki.pl?if=gb&res=555283 (Accessed February 11, 2018).

明實錄太宗實錄. https://ctext.org/wiki.pl?if=en&res=279435 (Accessed June 26 , 2018)